TÖS'ÜN GENEL GREVİ: BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU (1969)

23 Şubat 2021

Yıldırım Koç

1965 yılında kabul edilen 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu kapsamında kurulan ve 1965-1971 yılları arasında faaliyet gösterebilen Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), Türkiye sendikacılık tarihinin en başarılı birkaç sendikası arasındadır. TÖS yöneticileri ve üyeleri, Soğuk Savaş'ın en sert biçimde sürdüğü yıllarda her türlü gerici saldırıya yiğitçe direndiler ve mücadelelerini sürdürdüler, büyük yürüyüşler düzenlediler, 8 Temmuz 1969 günü Kayseri'de Alemdar Sineması'nda toplanan 2. Genel Kurullarına yapılan ölümcül saldırıyı göğüslediler, emperyalizme en kararlı bir biçimde karşı çıktılar ve Türkiye işçi sınıfı tarihinin ilk ve en başarılı genel grevini 15-18 Aralık 1969 günleri gerçekleştirdiler.

Başta Fakir Baykurt olmak üzere, TÖS yöneticilerini ve üyelerini saygıyla anıyorum.

TÖS'ün İLKSEN ile birlikte 15-18 Aralık 1969 tarihlerinde gerçekleştirdiği Büyük Öğretmen Boykotu, Türkiye işçi sınıfı tarihinin ilk genel grevidir. Öğretmenler, kamu görevlilerinin grev yapmasının bile yasak olduğu koşullarda, adını "boykot" koyarak genel grev yaptılar. Bu genel greve, o tarihte çalışan 170 bin dolayında öğretmenin 109 bini katıldı.

Bu genel grev, 15-16 Haziran 1970 olaylarından da, DİSK'in 16-19 Eylül 1976 DGM Direnişi'nden de daha etkili ve başarılı oldu.

Büyük Öğretmen Boykotu, öğretmenlerin artan sorunlarına, öğretmenlere yönelik saldırılara ve özellikle de 8 Temmuz 1969 günü TÖS'ün 2. Olağan Genel Kurulu sırasında Kayseri'de TÖS'lüleri yakma girişimine bir yanıt olarak gündeme geldi.

GENEL GREV ÖNCESİNDEKİ GELİŞMELER

Öğretmen boykotu gerçekte iki-üç yıllık bir sürecin sonucunda ortaya çıktı.

İlk direnme kararı 1967 yılında alındı: "Direnme Kararı, 22 Ekim 1967 Pazar günü Antalya'da 8 ilden toplanan 2000 kadar öğretmenin katılmasıyla alınmış, 29 Ekim 1967'de Ankara'da kesinleşmiştir. Hatırlanacağı üzere, 1967 Eylül ve Ekim ayları öğretmen kıyımının çok yoğun olduğu aylardır. Yurdun birçok yerinde öğretmenler haksız olarak, savunmaları bile alınmadan oradan oraya sürüldüler." (TÖS, **Devrimci Öğretmenlerin Savaşı, TÖS Yönetim, Yürütme, Denetim Onur Kurulları 1967-1969 Çalışma Raporu, 2. Olağan Genel Kurul, 7-9 Temmuz, Kayseri**, 1969, s.15)

Ardından Ankara'da yapılan toplantıda bu karar daha kapsamlı hale getirildi:

> *"Merkezimiz, TÖDMF Genel Merkezi ve Antalya'daki örgütlerimizle birlikte bir bölge toplantısı düzenlendi. Bu toplantıya Genel Başkanla birlikte, İkinci Başkan İ.Safa Güner, Yürütme Kurulu Üyeleri Ahmet Cenan ve Türkkaya Ataöv, Hukuk Bürosu Müdürü Nevzat Helvacı ile TÖDMF Genel Başkanı Bahri Savcı, Genel Sekreter İ.Hakkı Kaytanlı katıldılar. Antalya'da durum gözden geçirildi, sürülen öğretmenler ve bütün konuşmacılar konuştuktan sonra hazır bulunanların oybirliği ile Direnme Kararı verildi ve and içildi: 'Anayasaya, halkımıza ve demokratik eğitim ilkelerine bağlılıktan dönmeyeceğiz. Toplumun asıl kaynağı olan halkımızın mutluluğu ve yücelmesi için –her çeşit baskıya rağmen- bilinçle hizmete devam edecek, asla yılmayacağız. Bütün baskı girişimleri, karşısında daima gücünü Türk halkından ve Anayasadan alan örgütlü ve kararlı Türk öğretmenini bulacaktır.'*
>
> *"TÖS ve TÖDMF'nin Genel Yönetim ve Yürütme Kurulları Ankara'da toplanarak Antalya'da alınan Direnme Kararı'nı onayladı ve bunu ortak bir bildiri ile kamuoyuna açıkladılar."*

TÖS ve TÖDMF yetkili organlarının ortak bildirisi aşağıda sunulmaktadır:

> *"Türkiye'de 120 yıllık bir geçmişi olan öğretmenlik mesleği, bugün yoğun bir baskı altına alınmıştır. Bu baskı, öğretmenin düşünce, söz ve öğretme özgürlüğünü, dernek ve sendika çalışmalarını boğmak amacını taşımaktadır. Bu baskı, idareden, politik çevrelerden, iç ve dış çıkar guruplarından gelmektedir. Millet hayatını 1961 Anayasasının amaçlarına göre geliştirmek emelinde olan öğretmenler Cumhuriyet ilkelerini*

gerçekleştirici, işe yarar, uyarıcı bir eğitim uygulamak istiyorlar. Bu eğitim, başta millî bağımsızlığın, millet servetlerinin, millet emeğinin ve bütün millî çıkarların korunmasına yarayacaktır. Müzmin bir ekonomik ve sosyal yapı bozukluğu içinde çırpınan milletimiz, iç ve dış çıkar guruplarının bozucu tertipleriyle böyle bir milli eğitim hizmetinden yoksun bırakılmaktadır. Türk Öğretmeni bugünkü bunalımın nedenlerini kişisel değil, son tahlilde ekonomik bir düzen sorunu olarak değerlendirmenin bilincine varmıştır.

"Esefle ifade edelim ki, Millî Eğitim Bakanlığının tutum ve tasarrufları da Türk Eğitimine böyle ters bir etki yapmaktadır.

"Son yıllarda öğretmenler üzerinde denenen baskı işlemleri, Bakanlıklar ve il emrine almak şeklinde beliriyordu. Yeni ders yılı başladıktan sonra, baskı işlemleri meslek örgütlerinin yöneticilerine ve bütün devrimci öğretmenlere uygulamak suretiyle onları evlerinden, eşlerinden ve okuyan çocuklarından ayırmak şekline çevrilmiştir. Kendileri için hiçbir şey istemeyen bu öğretmenler, böyle küçültücü ve kırıcı cezalara asla müstahak değildirler. Her parçası aynı derecede kutsal olan yurt köşelerine hizmet götürmenin ciddi ve âdil yolları bulunup uygulanmalıdır.

"Biz, bu konudaki en haksız işlemleri sorumlu Millî Eğitim Bakanına ve yetkili Devlet ve Hükümet ileri gelenlerine defalarca duyurduk, bunların düzeltilmesini ve durdurulmasını resmen talep ettik. Taleplerimiz her zaman karşılıksız kaldı.

"Bunun üzerinedir ki, örgütlerimizin yetkili kurulları, bu günden itibaren bir direnme uygulamasına girişmeye karar vermişlerdir. Bu direnme Türk milletine ve onun çocuklarına daha faydalı bir eğitim sağlamak için yapılacaktır. Bu direnme, eli, kolu ve dili bağlanmak istenen öğretmenlerimizin daha verimli çalışmalarını sağlayacaktır. İlân ediyoruz ki, kendileri hür olmayan öğretmenler, fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesilleri yetiştiremezler. Bu direnme, Türkiye'nin geleceğini yükseltecektir.

"Bundan böyle, üzerimizdeki esef verici baskılar kalkıncaya kadar:

"1) Temsil ettiğimiz öğretmenler, öğrencilerine, velilerine ve bütün Türk Milletine bu haksızlıkları ve bunların yaratıcılarını bir bir tanıtacak ve onları en açık şekillerde teşhir edeceklerdir.

"2) Öğrenci ana babalarını, kamuoyunu, basını, siyasî ve sosyal kuvvet merkezlerini, kitle haberleşme araçları ve olanaklarıyla bu haksızlıklara karşı en ciddi bir şekilde uyaracaklardır.

"3) Kuruluşlarımız, hukuka ve Anayasaya aykırı, meşruiyetsiz fiillere karşı öğretmen kitlesinin dayanışma gücünü harekete getireceklerdir.

"4) Bunlar da gerekli etkiyi sağlamadıkları takdirde bir nefis müdafaası durumuyla karşı karşıya bulunan öğretmenlerimiz ellerindeki en son çareyi kullanacaklardır.

"5) Her zaman, Türk Ekonomisini ve toplumsal hayatını bağımlı duruma getiren gerçek nedenleri bir bir açıklayacaklar ve belleteceklerdir." (29 Ekim 1967 günlü toplantıda kabul edilen bildiri, TÖS, a.g.k., 1969, s.16-18)

1968 yılında TÖS'e ve TÖS üyelerine yönelik saldırılar yoğunlaşarak devam etti.

TÖS 16 Şubat 1969 günü Ankara'da düzenlediği Büyük Eğitim Yürüyüşü ile hem bu saldırılara bir yanıt verdi ve öğretmenlerin gücünü sınadı, hem de epeyce riskli olan iş durdurma eğilimini frenlemeye çalıştı. Yürüyüşe, öğretmen örgütlerinden 21.400 kişi, diğer kuruluşlardan gelenlerle birlikte toplam 40.000 kişi katıldı. Yürüyüş başarılı oldu; ancak saldırılar daha da arttı. Yürüyüşün güçlendirdiği özgüven ise direnme eğilimini artırdı.

TÖS üyelerine yapılan baskılar özellikle büyük kentler dışında çok yoğundu. Bu koşullarda Erzurum, Kars, Mersin, Tarsus, Anamur, Silifke öğretmenleri boykot kararı aldı. Genel boykot için genel merkeze on gün süre tanıdılar. "Özellikle taşra örgütünden Genel Merkez'e büyük baskılar geliyordu. Bıçak kemiğe dayanmıştı, sonucu ne olursa olsun, boykot yapılmalıydı. (...) TÖS'ün başvurduğu tüm uyarılara karşın, milli eğitim politikası yozlaştırılmaktadır, öğretmenlere yasal olmayan baskılar sürdürülmektedir." (Apaydın, T., ***Akan Sulara Karşı, Öğretmenlik Anıları***, Öğretmen Dünyası Yay., Ankara, 2012, s.204)

Fakir Baykurt, ***TÖS Gazetesi***'nin 5 Mayıs 1969 tarihli sayısında yer alan "Öfkeyi İyi Kullanmak" başlıklı yazısında yerel boykotlar ve genel boykot konusunu şu şekilde değerlendiriyordu:

"Birkaç aydır, öğretmenlerimiz yerel boykotlara gidiyorlar.

"Çevresel olayları, müdür öğretmen çatışmalarını, ya da halk adına konuştuğunu ileri süren birkaç patavatsızın davranışını bahane ederek yapılan bu boykotlar üzerinde derin boylu düşünmek zorundayız.

"Bunlar ilk bakışta birer devrimci hareket olarak görünseler de, temelinden yanlış ve sakıncalıdır. Bugün öğretmenlerimizin karşı karşıya olduğu sorun aslında bu kadar küçük olmadığı gibi, bunun çözümü de bu

kadar kolay değildir. Çevresel olayların, müdür öğretmen ilişkilerinin ve güya halk adına yapılan patavatsızlıkların kökü elbet daha büyük ve ana nedenlerdir. Ama müdür öğretmen ilişkisini bahane ederek boykota gitmek, halkı ve öteki meslektaşlarımızı hoşnut etmez.

"Öğretmenin ana sorunu, Türkiye'nin ana sorunundan ayrı düşünülemez. Türkiye'nin ana sorunu şudur: Büyük halk kitlelerimizi ezen, yurdu yoksullaştıran iç ve dış sömürüyü kırmak, bunun ekonomi, eğitim ve politikamızdaki bağımlayıcı etkilerini silmek, Atatürk'ün anlattığı ölçülere uygun 'tam ulusal bağımsızlık' denen ilkeyi gerçekleştirmek ve sonra da, içerde, kapitalist olmayan bir yoldan yurdu bayındırlaştırmak, yoksulluğu yenmektir. Böylece, herkes için adil olan bir düzeni geliştirmektir.

"Her türlü sömürüyü ortadan kaldıran bir düzen geliştirilmedikçe, öğretmen müdür ve bakanlık arası ilişkiler düzelmez. Patavatsızlıkların sonu gelmez. Evlerimiz basılır, camlarımız kurşunlanır. Maaşımız artmaz, çoluk çocuğumuz bakılmaz. Başka türlü düşünür ve davranırsak, korkak hareket edersek, elde edeceğimiz kısa çaplı ödünlerin etkisi beş altı ay içinde silinir gider.

"Bütün devrimci öğretmenleri örgütleyip, bilinçlerini berraklaştırmadan, onları organik olarak biribirlerine sımsıkı bağlı hale getirmeden girişilecek yerel boykotlar başarı değil, ancak fiyasko verir. Buna girişen arkadaşlarımız kolayca kurban olurlar, bir etki de yapamazlar.

"Peki, hep böyle susacak mıyız? Her gün artan ve asla eksilmeyen haksızlıklara ilelebet katlanacak mıyız? Hayır! Tepki göstereceğiz. Demokratik baskı yaratacağız. Bunun için grev yapacağız... Hakkımız yokmuş. Bugün o hakkı elde etmiş olan işçilerin de vaktiyle grev hakları yoktu. Mücadele edip alacağız. Mücadele etmeden ne grev hakkı verirler, ne başka bir hak. Doğru dürüst 10 liralık çocuk zammını zamanında veremiyorlar. Bütçede para yok, diyorlar. Bu kadarı yeter, diyorlar. İliklerine kadar sömürülen bir ülkede öğretmen maaşı ile hademe maaşı arasında fark olmaz ve öğretmen de, hademe de geçim sıkıntısı çeker.

"Önce şu gerçekler üzerinde birleşelim:

"1) Grevsiz sendika olmaz.

"2) Durduğumuz yerde grev hakkı verilmez.

"3) Çok sendika değil, güçlü ve tek sendika!

"4) Yumuşak, uysal ve korkak mücadele sonuç vermez.

"5) Sendikal mücadele sert ve dövüşçüdür.

"6) Eğitim sorunu, öğretmen sorunu, yurt sorunlarından ayrılamaz. Yurt sorunları da bir ali veli sorunu değil, düzen sorunudur.

"7) Düzenin değişmesinde öğretmenin görevi halkın gözünü açmaktır.

*"Öğretmenlerimizin öfkelerini ziyan etmeden, onu çok dikkatli kullanmaları ve her türlü karar ve davranışlarını, merkezi örgüte bağlamaları gerekir. Değilse sonuç başarılı olamaz." (**TÖS Gazetesi**, Sayı 6, 5.5.1969)*

DİRENME KARARININ ALINMASI

TÖS Genel Merkezi, tabandan gelen bu eylem baskısı karşısında, geçmişte alınan kararlar doğrultusunda boykot kararı aldı. Fakir Baykurt bu günlerdeki gelişmeleri anılarında şöyle anlatmaktadır: "Tam 800 öğretmeni, kadını kızı, konuğu içinde Bakanlık müfettişleriyle birlikte benzine bulayıp yakmaya kalkan serserilere onar gün ceza, bunu da paraya çevirip, erteleyip. (...) Duyunca deli oldu öğretmenler. Erzurum öğretmenleri toplandı. (...) 'Dadaşım, valla bizim sendikanın genel merkezinde hiç iş yok! En iyisi başımızın çözümüne kendimiz bakalım' deyip, 'bağımsız olarak boykota gidiyoruz!' kararı aldılar. Telleddiler genel merkeze: 'Size on gün süre! On gün sonra biz gidiyoruz!' Ardından Kars şubemiz öğretmenlere çağrı çıkardı: 'Haydin boykota, haydin boykota! Hem de TÖS'çü, İlk-Sen'ci ayrılığı demeden boykota!' (...) Mersin, Tarsus, Anamur, Silifke öğretmenleri karar aldı. Sanki onların da derdi zoru genel merkez; on gün de onlar verdi." (Baykurt, F., ***Özyaşam 5, Bir TÖS Vardı*****,** Papirüs Yay., İst., 2000, s.326-327)

Bu tarihte öğretmenlerin yaşam koşulları, TÖS Genel Başkan Yardımcısı Dursun Akçam'ın yaptığı basın toplantısında anlatıldı. ***TÖS Gazetesi***'nin 15 Aralık 1969 tarihli sayısında yer alan açıklama şöyleydi:

"Öğretmene Dilencinin Kazancı Bile Lâyık Görülmüyor.

"Öğretmenler üstünde gün geçtikçe yoğunlaşan ekonomik sıkıntıların ve kıyım işlemlerinin ağır baskısı sabır taşını çatlatacak bir kıvama gelmiştir.

"Bugün bir ilkokul öğretmeninin aldığı aylık, bir ailenin Ereğli'de tenezzül etmeyerek reddettiği ücretin çok üstünde değildir. Hatta eğitmenler, geçici öğretmenler ayda 400 lira bile alamamaktadırlar. 1938-1940'dan beri çalışan 2448 eğitmenin aylığı 350-400 liranın üstüne çıkamamıştır. 300'e yakın geçici öğretmen de 8 yıldır 300 lira aylıkla çalışmaktadırlar. Bunlar emeklilik, terfi, kıdem gibi haklardan da yoksundurlar.

"Gün geçtikçe artan hayat pahalılığı öğretmenlerin belini bükmektedir. Çoluk çocuklarıyla sefil bir hayatın içine düşmüşlerdir. İlköğretimde çalışan 118 bin ilkokul öğretmeninin 39.700'ü 472 lira, 19.146'sı 522 lira aylık almaktadırlar. Bu aylıklarına ek olarak köyde çalışan öğretmenlere 150, kasaba ve şehirlerdekilere 100 lira 'Eğitim Ödeneği' verilmektedir. Bunun dışında ne 'fazla mesai ücretleri,' ne ek ödenekleri ve ne de üçte birli, ikili kadroları vardır.

TÖS

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI YAYIN ORGANI

15 MAYIS 1969

Bütün Öğretmenler

Boykota!..

Gençliğin duyurusu

Öğretmenler Boykotunu Destekliyoruz

Kamu Oyuna Ve Öğretmenlere!..

Okul hademeleri iş güvenliği istiyor

Öğretmene dilencinin kazancı bile layık görülmüyor

SENDİKAL EĞİTİM ÇALIŞMALARI

"Yıllardır öğretmenlerin aylık ve ücretleri aynı kaldığı halde bazı tüketim maddelerinde fiyatlar yüzde yüz, yüzde ikiyüz aşmıştır. Öğretmenler ellerine geçen parayla en doğal ihtiyaçlarını dahi sağlayamamaktadırlar. Yemek yerine kepek yeseler bile yine zor geçinirler.

"Köydeki öğretmenler daha bir terk edilmişlik içindedirler. Güvenlikleri yoktur. Yoksul halkımız gibi uygarca yaşamanın her türlüsünden yoksundurlar. Buna karşın birkaç sınıfı bir arada okutmak zorundadırlar. Beş sınıfı bir arada okutmak zorundadırlar. Beş sınıfı bir arada okutan köy öğretmenlerinin sayısı 12.700'dür. Birden fazla sınıf okutanların sayısı ise 46.380'i bulmaktadır. Aç karın, yamalı urba ve yamalı ayakkabılarla sınıflara girerek ders vermektedirler. Bir de büyük adları var, 'İrfan Ordusu!'.

"Özellikle ilkokul öğretmenleri bakkala, manava, tüccara, öğrenci velilerine, tefecilere borçludurlar. Mustafa Kemal'in 'Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak muallimlerdir' dediği öğretmenler önce yakalarını borçtan kurtaramamaktadırlar. Meslek onurları ayaklar altına düşmüştür.

"Yurt dışı gezilerinde bir günlük yolluğu üç ilkokul öğretim görevlisinin bir aylık maaşları toplamına denk olan Sayın Cumhurbaşkanı, 18 ilkokul öğretmeninin aylığını bir ayda cebe indiren bakan, 11 (onbir) öğretmenin toplam aylıklarını bir ayda alan milletvekili, çoluk çocuklarıyla çile dolduran öğretmenlerin şikâyetlerini duymaz görünebilirler. Ama bıçak kemiğe dayanmıştır. Yarın 100 bin öğretmen verilmeyen haklarını almak için fiili bir durumu içine girerlerse boşuna suçlu aramasınlar.

"Onca çileye katlanamayan öğretmenler, birer birer mesleklerinden kopmakta, başka alanlarda ekmek kapıları aramaktadırlar. Yaptığımız bir araştırmaya göre son beş yıl içinde 3840 öğretmen meslekten ayrılmışlardır. Bunlardan 643'ü Almanya'ya, başka yabancı ülkelere işçi olarak gitmek için sıra beklemektedirler. Bakanlığımızın bir azizliği olarak yürütülen kıyım işlemleriyle iç göçler, parasızlık ve geçim sıkıntısı yüzünden de yad ellere dış göçler başlamış, öğretmenler birer gurbet kuşu olmuşlardır. Kendileri bir yanda çoluk çocukları bir yanda perişandırlar.

"12 bin köyü okulsuz, 2 milyon çocuğu alfabesiz ve 20 milyon insanı okur-yazar olmayan bir ülkede, eldeki öğretmenlerin de işçi olarak yabancı ülkelere göçmesi utanç verici bir manzaradır. Öğretmenleri böylesine sefil olan bir ülkenin sanatı da, bilimi de, demokrasisi de sefil olmaktan kurtulamaz. Bu gerçekler karşısında eğitim bakanı olan kişilerin, öğretmenleri kıymak değil, ülkemizi bu utanç verici eğitim görüntüsünden kurtarmak için rahatlarını yitirmeleri, uykularını haram etmeleri gerekir.

"Bu drama bir son vermenin zamanı geçmektedir.

"Geçim sıkıntısı altında böylesine kıvranan öğretmenler, öte yandan yasa-tüzük, aman-zaman dinlemeyen kıyım işlemlerinin altında iyice ezilmektedirler. TÖS Genel Merkezinin dört avukatı, taşrada görevli 64 TÖS avukatı, her gün mahkeme kapılarını aşındırmaktadırlar. Son üç ay içinde 200 öğretmen için dava açılmıştır. Bu davaların 100'e yakını Danıştay davasıdır.

"Şimdiye dek kıyılan öğretmenlerin hemen hemen % 90'ı bağımsız yargı organları önünde aklanmışlar, bakanlığın haksız işlemlerini iptal ettirmişlerdir. Kıyımların tümünün gerekçesi, 'görülen lüzum üzerinedir.' Aslında görülmeyen bir lüzum var, o da öğretmenlerin Atatürkçü ve devrimci olmalarıdır. 10 Kasımlarda konuşurlar, Mustafa Kemal Atatürk'ün 50 yıl önce söylediği sözleri bugün söylerler, suçlu olurlar. Bağımsızlık derler, ulusal kaynaklar korunsun isterler, karalanırlar. Halktan yana lâik eğitim derler, eğitimde reform derler, yuhalanırlar. Anayasa, sosyal adalet sözü ederler, fişlenirler. Sonra başlar tutanaklar, kovuşturmalar.

"Bir partizanın pusulası, bir ağanın, eşrafın işareti öğretmenlerin sürülmesine yetmektedir. Öğretmenlerin hiçbir güvenliği kalmamıştır. Lokalleri, toplantı salonları basılır, yolları kesilerek canlarına kastedilir. Bayan öğretmenler dağa kaldırılır, sorumlular yok, ciddi soruşturmalar yok, suç ortalarda hiç yok!

"Bu olaylar karşısında Milli Eğitim Bakanı olan kişiler, ya sessiz kalmakta ya da saldırganlardan yana bir tutum takınmaktadırlar. Bir derebeyi bile toprağında çalıştırdığı serfleri, başkalarının saldırısına karşı güvenlik altına almıştır. Derebeyi-serf ilişkisinde sağlanan bu güvenlik, insan hakları ve hukuk devleti lâflarının çok edildiği çağımızda, Milli Eğitim Bakanlığı-Öğretmen ilişkisinde sağlanmamış, tam tersine bir görünüm kazanmıştır.

"Sabır taşı çatlamadan:

"1) Ekonomik sıkıntılar içinde bunalan öğretmenlere insanca ve uygarca yaşamanın asgari koşulları sağlanmalıdır. Bütün öğretmenlerin aylık ve ödeneklerinin yeni baştan ele alınarak en kısa zamanda düzeltilmesi bir hükümet politikası haline gelmelidir. Personel Kanunu tozlu raflarda daha fazla bekletilmemelidir.

"TÖS'ün ivedilikle hazırlayarak Büyük Millet Meclisi'ne verilmesini sağladığı öğretmenlerin eğitim ödeneklerine dair kanun tasarısı kabul edilmelidir. Bu tasarıda şehir ve kasabalarda çalışan ilkokul öğretmenlerine 500 lira, köyde çalışanlara 600, mahrumiyet bölgesinde çalışanlara 700, mahrumiyet bölgesinde üçten fazla sınıfı bir arada okutan öğretmenlere 800 lira verilmesi öngörülmektedir.

"2) Öğretmenlerin eş çocuklarına, bakmaya mecbur oldukları yakınlarına ilâç, devlet hastanelerinde parasız tedavi olanakları sağlanmalıdır. Ayrıca D.Demir ve D.Deniz yollarında % 50 indirimli gezi hakkı tanınmalıdır.

"3) Yönetimde partizan baskılar, keyfi işlemler kaldırılmalı, hukuk devleti ilkelerine, idarenin hukuka bağlılık prensiplerine uygun bir ortam kurulmalı ve tarafsız yargı organlarının kararlarına aykırı işlemlere son verilmelidir.

*"Bu ön isteklerimiz yerine getirilmediği takdirde, öğretmenlerin fiili duruma geçmeleri belki de önlenemeyecektir. Bundan doğacak sorumluluk bugünkü yönetimi elinde tutanlara ait olacaktır." (**TÖS Gazetesi**, Sayı 44, 15.12.1969)*

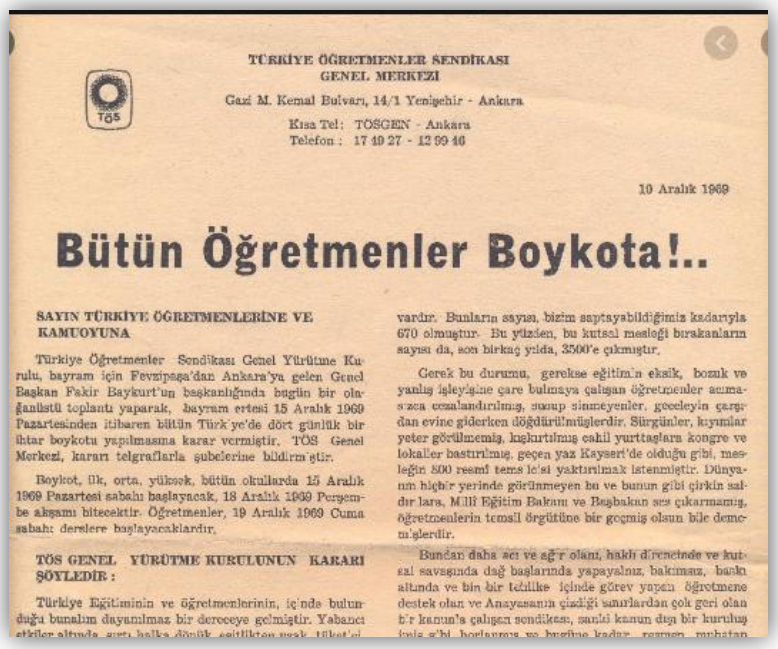

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI
GENEL MERKEZİ

Gazi M. Kemal Bulvarı, 14/1 Yenişehir - Ankara

Kısa Tel: TÖSGEN - Ankara
Telefon : 17 49 27 - 12 99 46

10 Aralık 1969

Bütün Öğretmenler Boykota!..

SAYIN TÜRKİYE ÖĞRETMENLERİNE VE KAMUOYUNA

Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Genel Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 Pazartesinden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirmiştir.

Boykot, ilk, orta, yüksek, bütün okullarda 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 Cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

TÖS GENEL YÜRÜTME KURULUNUN KARARI ŞÖYLEDİR :

Türkiye Eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi bıktırmıştır. Bugüne kadar yapılan her uyarıyı ve düzeltici her uygulamayı, türlü çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp, kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta, oradan diploma aldırmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 670 olmuştur. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bırakanların sayısı da, son birkaç yılda, 3500'e çıkmıştır.

Gerek bu durumu, gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış, susup sinmeyenler, geceleyin çarşıdan evine giderken döğdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış sahil yurttaşlara kongre ve lokaller bastırılmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi, mesleğin 800 resmî temsilcisi yaktırılmak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Milli Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir göçmiş olsun bile dememişlerdir.

Bundan daha acı ve ağır olanı, halkı direncinde ve kutsal savaşında dağ başlarında yapayalnız, bakımsız, bankalar altında ve bin bir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanun'a çalışan sendikası, sanki kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, bozlarının ve bugüne kadar resmen muhatap

TÖS 10 Aralık 1969 günü yayınladığı bildiriyle öğretmenleri boykota çağırdı:

"BÜTÜN ÖĞRETMENLER BOYKOTA!..

"Sayın Türkiye Öğretmenleri ve Kamuoyuna

"Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, bayram için Fevzipaşa'dan Ankara'ya gelen Genel Başkan Fakir Baykurt'un başkanlığında bugün bir olağanüstü toplantı yaparak, bayram ertesi 15 Aralık 1969 Pazartesinden itibaren bütün Türkiye'de dört günlük bir ihtar boykotu yapılmasına karar vermiştir. TÖS Genel Merkezi, kararı telgraflarla şubelerine bildirmiştir.

"Boykot, ilk, orta, yüksek, bütün okullarda 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahı başlayacak, 18 Aralık 1969 Perşembe akşamı bitecektir. Öğretmenler, 19 Aralık 1969 Cuma sabahı derslere başlayacaklardır.

"TÖS Genel Yürütme Kurulunun Kararı Şöyledir:

"Türkiye eğitiminin ve öğretmenlerinin, içinde bulunduğu bunalım dayanılmaz bir dereceye gelmiştir. Yabancı etkiler altında, sırtı halka dönük, eşitlikten uzak, tüketici, kalitesiz bir eğitim yıllardır, çocuklarımızı, halkımızı ve öğretmenlerimizi bıktırmıştır. Bugüne kadar yapılan her uyarıyı ve düzeltici her uygulamayı, türlü çeşitli iftira ve bühtanlarla boğan iç ve dış çıkarcılar, bu bakımsız ve perişan devlet eğitimini halkın çocuklarına bırakıp, kendi öz çocukları için özel okullar açmışlar ve açtırmışlardır. Yöneticilerimiz, kendi öz çocuklarını çoğunlukla dış ülkelerde okutmakta, oradan diploma aldırmaktadırlar. Sömürgeci ülkelerin

yolladığı uzman, barış gönüllüsü ve üretim artığı bayat süz tozlarıyla ve bugünkü genel işleyiş ve görünüşüyle böyle bir eğitim, 'milli' bir eğitim olma niteliğini yitirmiştir.

"Bunun yanında, yurdun her köşesinde ve her dereceli okulunda çalışmakta olan yurtsever öğretmenlerimiz, sınıflara girmekten, sokağa çıkmaktan utanır hale gelmişlerdir. Aldıkları ücret, her gün artan hayat pahalılığına yetişmek şöyle dursun, yaklaşmayı bile başaramamaktadır. Ayın onbeşinden sonra öğretmen resmen aç ve yılın her ayında borçludur. Büyük çoğunluğu, resmî bilim kurumlarının 1968 Temmuzu için saptadığı 1941 lira aylık geçim derecesinden iki, üç, dört kat daha az aylık almaktadır. Bu yüzden mesleğini ve memleketini geçici olarak bırakıp Almanya'ya işçi olarak giden öğretmenler vardır. Bunların sayısı, bizim saptayabildiğimiz kadarıyla 6 bini aşkındır. Bu yüzden, bu kutsal mesleği bırakanların sayısı da, son birkaç yılda, 3500'e çıkmıştır.

"Gerek bu durumu, gerekse eğitimin eksik, bozuk ve yanlış işleyişine çare bulmaya çalışan öğretmenler acımasızca cezalandırılmış, susup sinmeyenler, geceleyin çarşıdan evine giderken dövdürülmüşlerdir. Sürgünler, kıyımlar yeter görülmemiş, kışkırtılmış cahil yurttaşlara kongre ve lokaller bastırılmış, geçen yaz Kayseri'de olduğu gibi, mesleğin 800 resmî temsilcisi yaktırılmak istenmiştir. Dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen bu ve bunun gibi çirkin saldırılara, Milli Eğitim Bakanı ve Başbakan ses çıkarmamış, öğretmenlerin temsil örgütüne bir geçmiş olsun bile dememişlerdir.

"Bundan daha acı ve ağır olanı, haklı direncinde ve kutsal savaşında dağ başlarında yapayalnız, bakımsız baskı altında ve bin bir tehlike içinde görev yapan öğretmene destek olan ve Anayasanın çizdiği sınırlardan çok geri olan bir kanunla çalışan sendikası, sanki kanun dışı bir kuruluş imiş gibi, horlanmış ve bugüne kadar resmen muhatap olarak alınmamıştır. Genel Başkanı dahi bugün Genel Merkezden uzak bir yerde görev yapmak durumunda bırakılan bu temsil örgütü her fırsatta karalanmış, halkın gözünden düşürülmek istenmiştir. Hükümet, 5 Ekim 1966'da Paris'te imzaladığı 'Uluslararası Öğretmenler Statüsü'nü öğretmenlerden ve kamuoyundan saklamış, oradaki yükümlerinden hiçbirini uygulamamıştır. Özel sektörü desteklemek uğruna, Anayasaya aykırı olarak büyük milyonlar harcanmış, Personel Kanunu uygulaması için küçük milyonlar bulunamamıştır. Yıllardır sözü edilen 'Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu' kanunu da çıkarılamamıştır. Üstelik bu kurumun kanun tasarısı üzerinde öğretmen temsilcilerinin görüşü de alınmamıştır.

"Bu durumda, mesleğinin şerefini ve gururunu duyan ve hepsi de ağır ve oturaklı olan öğretmenlerimize yakışan tutum, önce dişlerini ve kemerlerini sıkmak, yetkili yöneticileri her fırsatta nezaket ve ciddiyetle uyarmak ve onların müzminleşmiş sorunlara çözüm getirmelerini beklemek olmalıydı. Bu yol çok denendiği halde, bu kapılar defalarca aşındırıldığı halde, yöneticiler harekete getirilemedi. Bundan sonra öğretmenlerimize düşen, başlarını kaldırmak, tarihin ve Türk milletinin önünde son sözünü söylemektir.

"Çünkü:

"Öğretmen yalvarmaz.

"Öğretmen boyun eğmez.

"Öğretmen el açmaz.

"Öğretmen Almanya'ya, Hollanda'ya işçi çöpçü gitmez.

"Öğretmen dövülmez.

"Öğretmen yakılmaz.

"Öğretmen kıyılmaz.

"Öğretmen sürülmez.

"Öğretmen DERS verir.

"Öğretmen eline teslim edilmiş çocukları ve milletin kendisini EĞİTİR.

"Öğretmen horlanmaz, öğretmene SAYGI duyulur...

"Her milletin terbiyesinde var olan saygı kuralı, Türk milletinin terbiyesinde daha çok vardır. Bu kural, yöneticilere daha açık bir ifadeyle anlatılmalıdır. Artık buna ciddi olarak ihtiyaç ve zorunluluk vardır.

"Bu yüzden biz Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Yürütme Kurulu, yurdun çeşitli yerlerinden başlayan boykotları disipline sokmak ve örgütümüze bağlı öğretmenlerimizin, üzerimizde yoğunlaşan baskılarını dikkate almak zorunda kaldık. Bu amaçla, aşağıdaki hususları bütün şubelerimize ve halkımıza duyurmaya oybirliğiyle karar verdik:

"1) Bütün Türkiye'de ve her dereceli okulda öğretmenler, eğitmenler ve eğitim görevi yapanlar, 15 Aralık 1969 Pazartesi sabahından 18 Aralık 1969 Perşembe akşamına kadar dört gün derse girmeyeceklerdir. Dersler 19 Aralık 1969 Cuma sabahı başlayacaktır.

"2) Girişilen bu hareket, sembolik mahiyette bir ihtar boykotudur. İsteklerimiz dikkate alınmadığı takdirde, genel mahiyete ve daha uzun süreli fiilî durumlara gidilmesi, vakit geçirilmeden ayrıca düşünülecektir.

"3) İsteklerimiz şunlardır:

"a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

"b) Bu protokolde ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirleyici niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.

"c) Bu protokolde, bütün öğretmen, eğitmen ve eğitim görevi yapanlara ödenen maaşların günün koşullarına denk duruma getirilmesi için hazırlanmış tasarıların hemen görüşme konusu yapılarak kanunlaştırılacağı belirtilmelidir.

"d) Bu protokolde, özellikle 'Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu' kanun tasarısının, öğretmen temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, en seri şekilde Meclise verileceği ve kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

"e) Bu protokolde Anayasaya aykırı 624 sayılı kanunun değiştirilmesi ve kamu personeli için de özgür sendikacılık olanaklarının sağlanacağı belirtilmelidir. Bu haklar arasında grev hakkının da bulunduğu zikredilmelidir.

"f) Bu protokolde, sendikal çalışmalarından, kanunların suç saymadığı davranış ve görüşlerinden ötürü cezalandırılmış, sürülmüş, çıkarılmış veya kendi isteğiyle ayrılmak zorunda bırakılmış öğretmenlerin, sendikamızca verilecek listelere göre, eski yerlerine veya razı oldukları başka bir göreve döndürülecekleri belirtilmelidir.

"g) Bu protokolde, yedi yıldır toplanmayan resmî Milli Eğitim Şûrasının toplanma tarih ve biçimi, temsilcilerimizle görüşülerek ilân edileceği belirtilmelidir.

"h) Bu protokolde, bundan böyle, eğitim öğretim sorunlarının resmî öğretmen temsilcileriyle konuşularak karara bağlanacağı ve uygulanacağı bir ilke olarak benimsenmeli ve bunun kanunlaştırılması için çaba harcanacağı belirtilmelidir.

"i) Bu protokolde, bu boykotlar dolayısıyla meslekî şeref ve gururunu ortaya koymuş olan öğretmenlerimize idarece ceza uygulaması yoluna gidilmeyeceği ilkesi de yer almalıdır.

"4) Dört günlük boykotun disiplin için yürütülmesi için Bölge Temsilcilerimiz, Şube Yönetim Kurullarımız görevli ve yetkilidirler. Sloganlarımız, öğretmenlere ve halkımıza duyurulmalıdır.

"-Gerçekten millî bir eğitim istiyoruz.

"-Eğitimin yönetiminde söz hakkı istiyoruz.

"-Zam değil, âdil ücret istiyoruz.

"-Baskı değil, âdil yönetim istiyoruz.

"-Özgür sendikacılık olanakları istiyoruz.

"-Bütün öğretmenler kol kola.

"-Bütün öğretmenler uygun adım, tek ses!

"-Bütün öğretmenler halkla yan yana, can cana! (Dr.Niyazi Altunya'dan alınan 3 sayfalık bildiri)

Dikkat edileceği gibi, TÖS'ün talepleri çok iddialıydı.

Daha sonra TÖS ve İLKSEN'in ortak boykot bildirisi yayınlandı. Bildiri, "TÖS ve İLKSEN Boykot Merkez Komitesi Adına İLKSEN Adına Mahittin Çayır ve TÖS Adına Fakir Baykurt" imzalıydı.

"Kamu Oyuna ve Öğretmenlere!

"1) TÖS ve İLKSEN Genel Merkezleri, bütün yurtta ve bütün okullarda dört günlük bir ihtar boykotu kararı almıştır.

"2) Bu boykot, daha iyi bir Toplum ve Eğitim düzeni sağlamak içindir.

"3) Pazartesi sabahından Perşembe akşamına kadar öğretmenler okullara gitmeyeceklerdir. 15 ile 18 Aralık günleri arasında okullarda hiçbir eğitim, öğretim ve yönetim hizmeti yapılmayacaktır.

"4) TÖS ve İLKSEN Genel Merkezleri, birleşik eylem kararı almışlardır. Boykotu bu iki örgütün kurduğu (Boykot Merkez Komitesi) yönetecek ve yürütecektir.

"5) Boykotun Amaçları Şunlardır:

"- Milli Eğitim Bakanı, Hükümetten yetki alarak, boykotçu öğretmenlerin resmî temsilcileriyle görüşmeye oturacak ve bir protokol imzalamaya razı olacaktır.

"- Bu protokolde, öğretmen isteklerinin kabul edildiği, ortaklaşa kararlaştırılacak süre içinde bunların gerçekleştirileceği ve kanunlaştırılacağı ifade edilecektir.

"6) Öğretmen İstekleri Şunlardır:

"- Bütün Milli Eğitimden yabancı uzmanlar ve Barış Gönüllüleri çıkarılacaktır. Çocuklara süttozu verilmeyecektir.

"- Öğretmenlerin, Eğitmenlerin ve Eğitimde hizmet gören herkesin maaşı, bugünkü hayat pahalılığını karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Bunun için halka vergi yüklenmeyecek, devlet maliyesi sömürülen ve heder edilen milyarlarla canlandırılacaktır.

"- Yedi yıldır toplanmayan Milli Eğitim Şûrası'nın toplanma gün ve biçimi, temsilcilerimizle görüşülerek ilân edilecektir.

"- 'Milli Eğitim Mensupları Yardımlaşma Kurumu' kanun tasarısı, temsilcilerimizin görüşü alınarak yeniden hazırlanacak ve kanunlaştırılacaktır.

"- İdarenin sendikal çalışmalarından, düşüncelerinden ve kanunların suç saymadığı davranışlarından dolayı sürülmüş, çıkarılmış veya istifa zorunda bırakılmış bütün öğretmenler, örgütlerimizin verdiği listeye göre, eski yerlerine döndürülecektir.

"- Bundan böyle, Eğitim ve Öğretmen sorunlarının çözümlenmesinde resmî temsilcilerimizle görüşüp konuşmak ve çözüm getirmek usul olacak ve bu usul kanunlaşacaktır.

"- Anayasaya aykırı olan 624 sayılı Sendika Kanunu değiştirilecek, öğretmenlere grev dahil bütün demokratik sendikal haklar verilecektir, grev, alın teri ve göz nuruyla geçinen herkes için kutsal bir haktır.

"- Bu boykottan dolayı hiç bir öğretmene idarî ceza verilmeyecektir. Aksi halde boykot süresiz olarak uygulanacaktır.

"Bakana Cevabımız:

"Milli Eğitim Bakanı, örgütlerimizin bu kararı üzerine Eskişehir'de bir demeç vermiştir. Bu demeçte söylediklerini geçerli saymıyoruz. Bakanın cevabı, şartlarımıza uygun olmalıdır.

"Bakan, bazı valiler, il, ilçe eğitim müdürleri idarî baskılar yapmaktadır. Bunlar bizim görmediğimiz baskılar değildir. Korkmuyoruz ve dört gün idareyi dinlemiyoruz. Öğretmen yerine vekil atayacaklarını söylüyorlar. Bu anlayış sakattır. Öğretmenin yeri ancak öğretmenle doldurulabilir.

"Boykot süresince Hükümet adına bir görüşme teklifi gelirse dikkate alacağız. Ancak protokol imza edilmeden ve protokol radyoda okunmadan boykot durmayacaktır.

"Görüşmeler mutlaka TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt ile İLKSEN Genel Başkanı Kenan Keleş'in katılmasıyla olacaktır.

"Sevgili Arkadaşlarımız;

"Bin bir bunalımın içindesin. Yaptığın eğitim seni, öğrencini ve halkı memnun etmiyor. Hepimiz bu yanlış, eşitsiz, kalitesiz ve körletici eğitimden bıktık. Başını kaldır ve bütün arkadaşlarınla kol kola gir. Bütün Türkiye'de tek gövde ve tek ses ol.

"Bil ki, savaşımız bu boykotla sona ermeyecektir. Boykot ötesine de kendini hazırla. Savaşımız, halkımızın bağımsızlıkçı, demokratik ve devrimci Türkiye savaşının mütevazı bir halkasıdır. Boykotumuz, bu savaştan tecrit edilemez. Boykotumuz, anlamını ancak bu savaş içinde bulur. Bunu unutma.

"Bil ki, 121 yıl içinde ilk defa meslekî şerefini ve gururunu ortaya koyuyorsun. Baskılardan ve tehditlerden korkma. Kimse sana dokunamaz. Tek değilsin, çoksun, güçlüsün.

"Boykotun başarılı olsun. Bütün savaşın başarılı olsun. Parolan: Başarana kadar." (TÖS Gazetesi, Sayı 44, 15.12.1969)

BOYKOTA DESTEK SAĞLAMA GİRİŞİMLERİ

Fakir Baykurt'un ifadesine göre, TÖS, boykottan önce işçi örgütlerine gidip destek istedi, "sembolik olarak iki saat destekleme grevi yapın!" dedi. Ancak olumlu bir yanıt alınamadı. (Fakir Baykurt'la Görüşme, ***Eğitim ve Yaşam Dergisi, TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu'nun 30. Yılı Özel Sayısı***, Sayı 16, Kış 1999, s. 31)

Hükümet boykotu engellemek için büyük bir çaba içine girdi. Boykot öncesinde TRT aracılığıyla öğretmenler tehdit edildi. Boykota ilişkin haberlerin radyoda yayınlanması engellendi. Milli Eğitim Bakanı, eylemi kırmak için, derse girmeyen öğretmenin yerine son sınıf öğrencilerinin ve emekli öğretmenlerin derse sokulmasını istedi.

Boykot haberinin yayınlanmasının ardından çeşitli kuruluşlar yaptıkları açıklamalarla bu eylemi desteklediler.

Açıklama yapanlar boykota herhangi bir eylemle destek vermedi. Ancak özellikle hukukçuların, üniversite öğretim üyelerinin ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün boykot lehindeki açıklamaları, öğretmenlerin boykota katılımını artırdı; okul müdürlerinin, adli ve idari yetkililerin boykotçu öğretmenlere karşı tavrını olumlu doğrultuda etkiledi.

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aslan yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Türkiye'de öğretmenler tümüyle halk çocuklarıdır. Bu soygun ve sömürü düzeninin korkunç cenderesinde ezilen yoksul aile çevrelerinden gelmişlerdir. Kendileri de sarf ettikleri emeğe ve kabiliyetlerine rağmen anaları, babaları ve kardeşleri gibi açlığa, yoksulluğa mahkûm edilmişlerdir. Çeşitli baskılar ve kıyımlarla hayatlarından bezdirilmiş, kendilerinden insanca yaşama imkânları esirgenmiştir. Emperyalizmin etkisinde ve kontrolünde, egemen sınıfların çıkarlarına uygun bir eğitim düzeni kurulmuştur. Öğretmene ulusal olmayan bir eğitim sistemini uygulama görevi verilmek istenmiştir. Aydın halk çocukları elbette buna karşı çıkacaklardır ve çıkmışlardır. Anayasal haklarını kullanarak çeşitli biçimlerde direnme örnekleri vermişlerdir. Bu mücadeleleri, sadece kendileri için değil, çocuklarımız için, tüm Türkiye halkları içindir, bizlerin mutluluğu ve Türkiye'nin tam bağımsızlığı içindir, Anayasanın özü ile uygulanması içindir." (***Ant Dergisi*****,** Sayı 156, 25.12.1969, s.6)

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV-GENÇ), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği, Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği ve Hacettepe Üniversitesi Öğrenci Birliği, yayınladıkları ortak bildiride, boykotu desteklediler:

"Gençliğin öğretmen boykotuna desteği.

"Gençliğin Duyurusu: Öğretmenler Boykotunu Destekliyoruz!

"Amerikan emperyalizminin hâkimiyeti altına gün geçtikçe daha çok giden ülkemizde millî uyanış hızlanmaktadır. Çünkü hayat pahalılığı, yoksulluk, işsizlik, baskılar gün geçtikçe daha çok artmaktadır. İşbirlikçi iktidar bir avuç hainin milyonlara gömülmesi pahasına, halkımızın gün geçtikçe yoksullaşmasını sağlayan bugünkü gayri-milli halk düşmanı, anti-demokratik düzeni devam ettirmekte kararlıdır. Bunun için öğretmene karşı her türlü baskı ve yıldırma çabaları sürdürülmekte, bunun için üniversite öğrencisi sokakta kurşunlanmaktadır. İşbirlikçi hainler istemektedirler ki, öğretmen-öğrenci yurtseverlik görevini yerine getirmesin. Bağımsızlığımızı, yoksulluğumuzu, gelecek kuşaklara ve halkımıza açıklamasın. Vatan topraklarını, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızı karış karış satanları, ikili anlaşmalarla ekonomimizi Amerikan emperyalizminin emrine verenleri halkımıza teşhir etmesin. Bütün millî sınıf ve tabakaları Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı eylemlere sokmasın.

"Onların öğretmen için reva gördükleri, onların dar gelirli vatandaş için reva gördükleri, onların üniversite öğrencisi için reva gördükleri, bugünkü halk düşmanı düzeni karın tokluğuna kabullenmektir. Öğretmenin-öğrencinin, işçinin, köylünün, askerin yaratıcı-geliştirici yurtseverlik görevini körletip, işbirlikçi hainlerin yönetimi, Amerikan emperyalizminin denetimi altındaki bugünkü namussuzluğa halkımızın başkaldırmasını önlemektir istedikleri.

"HALKA VE GELECEK KUŞAKLARA KARŞI SORUMLU ÖĞRETMENLER!

"Girmiş olduğunuz boykotla bu oyunu bozdunuz! Türkiye öğretmenini, onurlu yaşama isteğini, yurtseverlik dileğini, kıyıma ve baskılara karşı baş kaldırışını dile getirdiniz!

"Boykotunuzla hainliklere karşı tokat vurdunuz!

"Yaşasın yurtsever öğretmenler!

"Yaşasın öğretmen-gençlik dayanışması!

"YAŞASIN TAM BAĞIMSIZ GERÇEKTEN DEMOKRATİK TÜRKİYE!

"KAHROLSUN AMERİKAN EMPERYALİZMİ VE İŞBİRLİKÇİLERİ!

*"KAHROLSUN ÖĞRETMEN KIYAN İKTİDARLAR!" (**TÖS Gazetesi**, Sayı 44, 15.12.1969)*

Büyük Öğretmen Boykot için, Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörler Kurulu, Türk-Persen, Ankara Üniversitesi Asistanlar Sendikası, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri Öğretim Üyeleri Sendikaları, Türk Hukuk Kurumu ve diğer bazı örgüt ve kişiler destek açıklamaları yaptı. (Aksoy, M., ***Devrimci Öğretmenin Kıyımı ve Mücadelesi,*** Cilt 1, Ankara, 1975, s.96, 113-115) Ana muhalefet partisi CHP'nin Genel Başkanı İsmet İnönü de Başbakan Süleyman Demirel'e gönderdiği mektupta Hükümetin Büyük Öğretmen Boykotu'nu engelleme girişimleri konusunda şunları söyledi: "Anayasanın hak istemek için kabul ettiği usule başvurdu diye, iktidarın cezalandırma görüşü, son derece yanlış ve alevletici olur. Başbakan kesin olarak bu gayretleri önlemelidir." (Aksoy, M., a.g.k., Cilt 1, 1975, s.104)

BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU BAŞLIYOR

Cumhuriyet

Hükûmet, TRT'ye yayın yasağı koydu

EN BÜYÜK BOYKOT BAŞLADI

Büyük Direniş

Son olaylar, Meclis'te AP - CHP çatışmasına yol açtı

TÖS ve İLK - SEN'e bağlı Öğretmenlerin boykotu bugün başlıyor

"Artık söz bitti eylem başladı,,

TÖS ve İlk-sen hakkında koğuşturma başladı

Velilerin öğretmenleri desteklemesi istendi

100 bin öğretmen boykota başladı

Baykurt "Boykot Suçları,,nı açıkladı

58 bin öğretmen 475 lira aylıkla geçiniyor

15 Aralık 1969 günü başlatılan boykot sırasında TÖS Genel Merkezi'nde Veli Kasımoğlu'nun başkanlığında bir boykot izleme kurulu oluşturuldu. Gelen tüm bilgiler bu birimde düzenlendi ve analiz edildi.

Boykotun ikinci günü olan 16 Aralık 1969 günü İstanbul'da Yıldız Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi öğrenci Battal Mehetoğlu faşistler tarafından öldürüldü. Bu cinayet birçok okuldaki boykotlarla protesto edildi.

Boykot sırasında ilginç destekler sağlandı. Örneğin, Fakir Baykurt bu tarihte Fevzipaşa'da sürgündü. O tarihlerde şehirlerarası telefon görüşmeleri çok zordu. TCDD çalışanları, Haydarpaşa ve Ankara Garı özel santrallerinden haberleşme olanağı sağladılar. PTT çalışanları da haberleşmede yardımcı oldu.

Gültekin Gazioğlu bu süreci şöyle anlatıyordu: "1969-70 öğretim yılı gergin bir ortamda başladı. Aralık başında Erzurum öğretmenleri işi bıraktılar. Bu kıvılcım, zaten istim üstündeki tüm bölgeleri ateşledi. Çeşitli bölgelerde yerel inisiyatiflerle boykot komiteleri oluşturuldu. Genel Merkez zorlanmaya başlandı. Nihayet 15 Aralık'ta tüm Türkiye genelinde 4 günlük genel boykot başladı. Dört gün süre ile eğitim-öğretim büyük oranda durdu. İçişleri, Milli Eğitim Bakanlarının, Başbakanın boykot öncesi radyodan, çağrıları, tehditleri; vali ve kaymakamların baskıları para etmedi. (...) İşçi ve emekçi sınıflarımızın tarihinde ilk genel grevdi. (...) Boykot öncesi bölgemizde 60 kadar TÖS ve İlk-Sen Şubesini bir araya getirerek bir komite oluşturduk. Komite, 60 şube başkanının imzasını taşıyan Genel Merkezlere hitap eden bir mektup hazırladı." (Gazioğlu, G., ***Roman Gibi, Anılar,*** Genişletilmiş 2. Baskı, Eğitim-Sen Yay., Ankara, 2010, s.98-99) "Sendikalar okul müdürlerinin boykota girmesini yasakladığı için ben görev başında olacağım." (Gazioğlu, G., a.g.k., 2010, s.101)

Talip Apaydın'ın boykot sırasında bir yargıcın tavrına ilişkin anısı da şöyleydi: "Yargıçlardan biri lokale uğradı, şöyle baktı duruma. Herkesin yanında söylemek istemedi belli ki, beni bir kıyıya çekti, 'Korkmayın,' dedi. 'Siz bu işte haklısınız. Dava açılır da önüme gelirseniz, beraat ettiririm. Arkadaşlarım da bu kanıdadır. Ama kimseye söylemeyin bunu.' Gerçekten de sonradan dava açıldı ve biz Amasya'daki boykotçu öğretmenler beraat ettik." (Apaydın, T., a.g.k., 2012, s.205-206)

Boykot sırasında Boyabat'ta TÖS'e saldırı düzenlendi.

"Yurt ölçüsünde geniş yankılar yapan Boyabat olaylarının, görevlerini kötüye kullanan kişiler tarafından çıkarıldığı kesinlikle anlaşılmıştır. Masum halkı, ona gerçekten hizmet edenlere karşı tahrik edenler, adaletin huzurunda bulunmaktadırlar.

"TÖS'ün kararı üzerine Boyabat'ta görevli 250 öğretmenden 230'unun boykota başlaması üzerine iktidar mensubu resmî ve resmî olmayan kişiler derhal sindirme ve tedhiş hareketine giriştiler. İçişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu'nun en yakın dostu olan eski Demokratlardan tüccar ve Şoförler Derneği Başkanı Nazmi Güler, yanında bazı resmî kişiler olduğu halde önce boykottan vazgeçilmesi için TÖS yöneticilerine karşı tehditlerde bulundu.

"Daha sonra A.P. yöneticileri de kendisine katıldılar. Bu tür kişilerden meydana gelme bir kalabalık tehditlerin fayda etmediğini görünce TÖS şubesine gelerek, hemen derslere başlanmasını emir verir gibi söylediler. Bu emirleri de fayda etmeyince, ertesi gün bütün dükkânları zorla kapattırdılar. Halktan küçük bir

topluluğu Belediye binası önüne topladılar. İlçenin Emniyet Amiri ile Tahrirat Kâtibi, toplanan kalabalığı TÖS binası önüne getirdiler. Bu iki kişi, bir polisin de yardımı ile şube binası önünde TÖS tabelasını koparıp attılar. Bu davranışları halkı tahrik edercesine yapılanlardı.

"Tahrikler dolayısıyla kalabalıktan bir kısmı binanın camlarını kırdı. Halktan bazı kişilerin bu hareketleri tasvip etmemesi üzerine TÖS binasından uzaklaşan kalabalık, tahrikçilerin öncülüğü ile Lise binasına yöneldi. Ancak Lise binası jandarma tarafından güvenlik altına alındığı için buraya da kimse yanaşamadı. Bunun üzerine Emniyet Amiri kalabalığı TÖS'ün yayınladığı gazetenin basıldığı basımevine yöneltti. Basımevi binasının camları kırıldı ve sahibinin evine saldırılar oldu. İşin asıl üzücü yanı, kalabalığı tahrik edenlerin arasında iki emekli öğretmenin bulunmasıydı.

"Olaylara adalet örgütü derhal el koydu. Çoğunluğu Adalet Partili olan 27 kişi hakkında gıyabî tutuklama kararı verildi. Bunlardan yedisi ilçe sınırları dışına kaçtığı için yakalanamadı. Toplanan kalabalık da 250-300 kişi kadar vardı." (***TÖS Gazetesi****, Sayı 46, 15.1.1970. Ayrıca bkz. Aksoy,M., a.g.k., Cilt 1, s.612-615)*

BOYKOT BAŞARIYLA SONA ERDİRİLİYOR

Büyük Öğretmen Boykotu, daha önce ilan edildiği gibi, 18 Aralık 1969 tarihinde sona erdirildi. Boykot Merkez Komitesi adına TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt ve İLK-SEN Genel Başkanı Kenan Keleş imzasıyla 18 Aralık 1969 günü yayınlanan 2 no.lu bülten aşağıda sunulmaktadır:

"GENEL ÖĞRETMEN BOYKOTU BİTMİŞTİR:

"Örgütlerimizin kararlaştırdığı ve ortaklaşa yönettiği dört günlük genel öğretmen boykotu bugün saat 17.00'de bitmiştir. Anayasa çerçevesi içinde, demokratik bir anlatım biçimi olarak düzenlenen ve yürütülen bu uyarı boykotu; hükümet yetkililerince gereği kadar anlaşılmamış olsa bile, kamuoyu tarafından çok iyi anlaşılmıştır. Eğitim hizmetinin ve onu yürüten öğretmenlerin, toplumun genel hayatındaki önemini iyi kavrayan kamuoyu, bundan böyle yetkililer üzerinde baskısını daha çok duyuracak ve genel yurt sorunlarının bütünü içinde eğitim sorunlarının çözümlenmesini daha belirgin bir istekle soracaktır.

"15 Aralık Pazartesi sabahı başlayıp bugün saat 17.00'de sona eren boykotumuz boyunca öğretmenler, bütün yurtta Anayasaya, demokratik saygı kurallarına, sendikal disipline ve meslekî dayanışmaya uyarak çok değerli bir örnek ortaya koymuşlardır. Türk Eğitim Tarihinin bu ilk büyük eyleminde öğretmenlerimizin bilinçli ve olgun davranışları; aynı zamanda onların demokrasi düşmanı yada anarşi isteklisi olmadıklarını çürütülmez bir sağlamlıkla ortaya koymuştur. Yurt ölçüsünde geniş ve dört gün gibi bir süre içinde böyle olgun bir davranışı gördükten sonra, öğretmenlerimize demokrasi düşmanı yada anarşi isteklisi olduklarını söylemek zorlaşacaktır.

"Örgütlerimiz, birleşik olarak, yurt sorunlarının bütünü içinde, eğitim ve öğretmen sorunlarının çözümlenmesi konusunda çalışmalarını hızla sürdüreceklerdir. Örgütlerimiz, öğretmen isteklerinin kabul edilmesi için gerekli bütün çalışmaları yapma kararından dönmeyeceklerdir. Boykotumuz boyunca öğretmenlerimize yapılan idarî, politik ve her türlü baskıların ve kaba kuvvet zorlamalarının hesabını yarına bırakıyoruz.

"Bütün yurtta ve bütün okullarda, 19 Aralık 1969 Cuma sabahından itibaren bırakılmış olan dersleri yeniden başlatacağımızı, bir sefer daha kamuoyuna açıklarız."

BOYKOTUN FATURASI VE KAZANCI

Bu tarihte TÖS'ün üye sayısı 70 bin civarındaydı. İLK-SEN'in üye sayısı ise 10 binin altındaydı. Dört günlük Büyük Öğretmen Boykotu'na 109 bin öğretmen katıldı. Bunların 88 bini bu eyleme dört gün süreyle katılırken, 12.100'ü ilk gün katılmayıp, daha sonraki üç gün eylemdeydi. 9.500 öğretmen ise birinci gün boykota katılmasına karşın, diğer günler eylemde yoktu. Boykota hiç katılmayan öğretmen sayısı ise 47 bindi. Eyleme katıldıkları için 50.300 öğretmen hakkında kovuşturmaya gidildi. Bunların 19.250'si takipsizlikle sonuçlandı. 2.118 öğretmen açığa alındı. 65 öğretmen bakanlık emrine alındı. 45.520 öğretmene maaş kesimi cezası, 3.900 öğretmene kıdem indirimi cezası verildi. 590 öğretmen bir başka ile sürgün edildi. 6.600 öğretmen ise il içinde bir başka yere atandı. 400 müdür görevden alındı. 1200 öğretmene derece indirme cezası verildi. 11 kişi ihraç edildi. (Aksoy, M.-Alican, C.-Arman, H.-Koçtürk, O.N.-Talas, C., ***Öğretmen Boykotu, TÖS 2. Devrimci Eğitim Şurası*** **geçici baskısı**, Ankara, 1971, s.32-33. Büyük Öğretmen Boykotu ile ilgili olarak bkz. Baykurt, F., a.g.k., 2000, s.326-348;

Aksoy, M., ***Devrimci Öğretmenin Kıyımı ve Mücadelesi***, 2 cilt, Ankara, 1975; ***Eğitim ve Yaşam Dergisi, TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu'nun 30. Yılı Özel Sayısı*****,** Kış 1999; Ertuğrul, F.. Genel Öğretmen Boykotu ve Öğrettikleri, ***Mülkiyeliler Birliği Dergisi***, Cilt XX, Sayı 188-189, Şubat-Mart 1996, s. 31-53.) TÖS, boykot nedeniyle açığa alınan veya görevden el çektirilen öğretmenlerin ücretlerini ödedi

Boykot dolayısıyla sorgulara karşılık verilecek ifade

SAVUNMADIR:

TÖS, boykot dolayısıyla yapılacak sorgulara karşılık verilecek ifadeyi hazırladı ve yayınladı:

"SAVUNMADIR:

"Türk öğretmenlerinin temsilcisi olan iki büyük öğretmen Sendikası, Öğretmenlerin çeşitli meslek ve özlük sorunlarını çözümlemek amacıyla 4 gün süreli bir UYARMA BOYKOTU YAPILMASINA karar vermiştir. Ben de bir öğretmen olarak sözü geçen ve bugüne kadarki bütün çabalarımıza rağmen çözüme bağlanmamış olan mesleki ve özlük sorunların baskı ve bunalımı içinde bulunduğumdan boykota katıldım.

"Şu nedenlerle hareketimin suç olmadığı inancı içindeyim:

"1) Hukuk, yalnız kanunlardan ibaret değildir. Kanun hükümlerini, hukuk düzeninden koparark başlı başına yorumlamak mümkün olamaz. Kanunların, Anayasa düzenimizin çerçevesi içinde, yani Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak uygulanmaları gerekir.

"Anayasamızın, 2. maddesi Cumhuriyetin sosyal devlet niteliğini belirtmekle yetinmemiş, 4. maddede iktisadi, sosyal, kültürel hayatın, bütün vatandaşları insan haysiyetine yaraşır yaşama şartlarına kavuşturma amacıyla düzenlenmesini emretmiştir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, toplumun bile altındaki bir yaşama düzeyi içinde sürünmektedir.

"Anayasamız, Hukuk Devleti İlkesini benimsemekle yetinmeyerek, 114, 118 ve 119. maddelerinde tarafsız idare prensibini ilan ettiği halde, Atatürkçü ve milli bağımsızlıktan yana olan en değerli öğretmenlerin, partizan bir zihniyetle Anayasaya ve kanunlara aykırı düşecek surette iktidarca cezalandırıldığı inkâr edilemeyecek bir gerçektir. En yüksek idari mahkeme olan Danıştay'ın bu konularda verdiği kararlar Anayasanın 132. maddesi de hiçe sayılarak, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kâğıt üstünde bırakılmakta ve böylece Hukuk Devleti ilkesi öğretmenlerin zararına zedelenmektedir.

"2) Demokratik bütün ülkelerde kişi ile devlet arasında pek önemli bir varlık olarak kabul edilen ve Anayasanın 45. maddesinde benimsenen sendikaların, mesleki alandaki faaliyetlerine ve yetkilerine önem verilmesi ve iktidarın meslekle ilgili her adımda bu kuruluşlarla sıkı bir ilişki içinde bulunması, demokrasinin ve Anayasa düzenimizin kaçınılmaz bir ilkesidir. İktidarın, yüz binden fazla öğretmeni temsil eden iki öğretmen sendikasını, akıl almaz bir inat ve ısrar içinde hasım sayıp onlarla sadece mücadele içinde bulunması ve hele yetmiş bin kişilik bir sendikanın başkanını Ankara dışına atayabilmek niyetiyle mahkeme kararlarına dahi saygı göstermemesi, hukuk esaslarını temelinden baltalayan bir davranıştır.

"3) Anayasamız Milli Devlet ve Atatürk milliyetçiliği ilkesini benimsemiş ve 50. maddesinde milli eğitimi bütün halk için sağlanması gereken bir hizmet olarak ilan etmiş ve nihayet 4. maddede eğitimin iktisadi ve sosyal kalkınmaya hizmet edecek bir biçimde düzenlenmesi gereğini belirtmiştir. Oysa Türk çocuklarının ve gençlerinin topluma faydalı ve milli eğitime kavuşturulamadığı ve geniş kitlelerinin eğitim imkânlarından tamamen yoksun bırakıldığı ve böylece ilgili Anayasa hükümlerinin yine de kâğıt üzerinde kaldığı inkâr edilemez. (Gazetedeki metinde cümle bu biçimde bozuktur,Y.K.) Kültür emperyalizminin öncüleri olan barış gönüllülerine ilişkin anlaşmanın, Anayasaya aykırı bir biçimde Meclis'den geçirilmiş bulunduğu da hukuki bir olgudur.

"4) Anayasa ilkeleri yalnız öğretmenlerin değil, milli eğitimin ve halkın zararına olarak zedelendikçe, yüz bin öğretmenin haklarını savunan ve milli eğitim davasının doğal bekçisi durumunda olan iki öğretmen Sendikasının, iktidarı uyarma ödevlerine devam etmemesi kendilerine düşen görevden kaçınarak davalarına ihanet etme anlamına gelirdi. Bundan önce yıllarca süren sayısız uyarmanın hiçe sayılması baskıların ve gittikçe artması karşısında, Anayasanın ruhuna ve demokratik usullere tamamen uygun düşen pek ölçülü pasif bir direnişi, hukuku zedeleyen bir davranış olarak nitelendirmeğe imkân yoktur.

"Bu nedenlerle, hakkımda uygulanmak istenen kanun maddesi Anayasaya aykırı olduğundan konunun Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesini istiyorum.

"5) İktidarın, öğretici boykotları ve işgalleri ve –yine Devlet Memuru olan- Asistanların boykotları karşısında gösterdiği olumlu anlayışı, uyarı görevini yerine getirmek için elinde başka imkân kalmayan öğretmen kuruluşlarının bu medeni tepkileri karşısında da göstermesi, aynı zamanda Anayasamızın eşitlik prensibine de uygun olacaktır.

"6) Ben kanun hükümlerini ihlâl etmek kastiyle değil, yukarıda açıkladığım mesleki ve özlük sorunlarımın çözümlenmesi amacıyla hareket ettim. Ayrıca hiç kimseyi bu yönde tahrik ve teşvik de etmiş değilim.

"İfadem bundan ibarettir.

"İMZA

"Not. Bu tip SAVUNMA hem adli ve hem de idari soruşturmalarda ifade olarak verilecektir. Ancak idari soruşturmalarda bu ifadeye aşağıdaki madde eklenecektir.

"7) Suçlanmakta olduğum eylem sendikal bir eylemdir. Sendikal eylemlerden ötürü soruşturma açmaya yetkili merci C.Savcılığıdır. İdarenin bu konuyu C.Savcılığına intikal ettirmesi gerekir.

"İfadem bundan ibarettir.

*"İMZA" (**TÖS Gazetesi**, Sayı.45, 1.1.1970. Ali Bozkurt'un 8 Aralık 1970 günü Ankara 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yaptığı savunmanın tam metni için bkz.Bozkurt,A., **12'den 12'ye, Anılar-2**,* Eğitim-Sen Yay., Ankara, 2000*, s.41-50)*

Yapılan soruşturma ve yargılamalarda çok sayıda takipsizlik ve beraat kararı alındı. Bazı okullarda da öğrencilerden aktif destek geldi. Öğrenci velilerinin önemli bölümü de boykotu destekledi; en azından anlayışla karşıladı. Talip Apaydın yıllar sonra bu konuda şu değerlendirmeyi yapıyordu: "Katılım fazla olmasaydı harcanırdık gerçekten. Ama haklı şikayetlerimiz ve katılımın fazla olması, kamuoyunun bizi desteklemesi kurtardı bizleri. Unutulmaz bir olaydır dört günlük öğretmen boykotumuz." (Apaydın, T., "Dört Günlük Öğretmen Boykotu," ***Eğitim ve Yaşam Dergisi***, Sayı 16, s.94)

TÖS ve İLKSEN tarafından gerçekleştirilen Büyük Öğretmen Boykotu, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihinin en önemli eylemlerinden biridir, ilk başarılı genel grevdir. Ancak bu eylem, başlangıçta gündeme getirdiği taleplerin gerçekleştirilmesini sağlayabildi mi? Bu sorunun yanıtını Fakir Baykurt boykotun üzerinden bir yıl geçtikten sonra yaptığı bir değerlendirmede şöyle vermektedir: "110.000 öğretmen boykot yaptık, somut bir sonuç alamadık. Grev hakkımızı vermediler. Personel Kanunu gene bildikleri gibi çıktı. Ve intibaklar çelişik, dolaşık! Evet! Fakat halkımız da boykota başladı. Köklü çözüm onun yenilmez gücüyle sağlanacaktır. Bizim çıkarımız, halkın çıkarlarıyla bitişik ve kaynaşık. Halkın davası başarıya erdiği gün, halk öğretmenleri olan TÖS üyeleri, toplumun en seçkin saygı ve sevgisine kavuşacaklardır. Maddi ve sosyal istekleri ancak o zaman kolaylıkla ve tamlıkla karşılanacaktır. Geçen yıl uyguladığımız Genel Öğretmen Boykotu'ndan çıkarabileceğimiz başlıca sonuç ve deney şudur bence: Boykot: Evet, fakat tek başımıza değil, Halkımızla birlikte! Boykot: Halk Boykotu!..." (***TÖS Gazetesi***, Sayı 68, 15.12.1970)

Fakir Baykurt, Büyük Öğretmen Boykotu'nun hemen arkasından yayımlanan ***TÖS Gazetesi***'nin 1 Ocak 1970 tarihli sayısında yaşananları şöyle değerlendiriyordu:

TÖS

1970

Türk tarihinin ilk öğretmen boykotu hedefine ulaştı

Çerkezköy Asliye Ceza Mahkemesinin kararı ile ÖĞRETMENİN GREV HAKKI ANAYASA MAHKEMESİNDE

Boykot nasıl kararlaştırıldı?

Başlangıç ve uygulama

Genel değerlendirme, sonuçlar

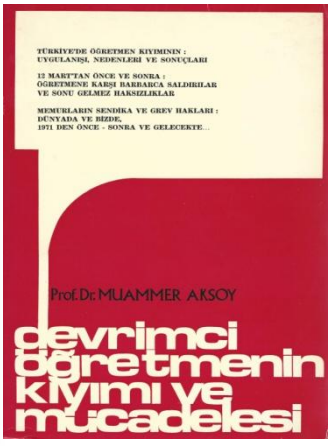
TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN KIYIMININ : UYGULANIŞI, NEDENLERİ VE SONUÇLARI

12 MART'TAN ÖNCE VE SONRA : ÖĞRETMENE KARŞI BARBARCA SALDIRILAR VE SONU GELMEZ HAKSIZLIKLAR

MEMURLARIN SENDİKA VE GREV HAKLARI : DÜNYADA VE BİZDE, 1971 DEN ÖNCE - SONRA VE GELECEKTE...

Prof. Dr. MUAMMER AKSOY

devrimci öğretmenin kıyımı ve mücadelesi

"Boykottan bizim çıkarmamız gereken derslere gelince:

"Boykot bitmiştir, fakat öğretmenin devrimci meslek savaşı bitmemiştir. Bilelim ki, bundan sonrası daha çetindir. Meslek içi örgütlenmeyi ve meslek dışı ilişkileri sıkılaştırmak gerekir. Şube yönetim kurulları bütün okullardan, köy gruplarından birer temsilci şubelerle bağlantılarını geliştirmeli, Genel Merkez ve Şube ilişkileri de sağlamlaştırılmalıdır. İstek, öneri ve eleştiriler en çabuk yoldan gelip gitmelidir.

*"En önemlisi halkla olan bağlantılardır. Öğretmen lokalleri kapalı kulüp biçiminden ve sadece oyun yeri olmaktan hızla çıkarılmalıdır. Lokallerimize gelen herkes, bizden en yüksek saygıyı ve ilgiyi görmelidir. Buralarda toplum ve yurt sorunları tartışılmalı, oyun, içki, kumar içeri bile sokulmamalıdır. Bazı yerlerde halkın öğretmene bu kadar hasım hale getirilmesi karşısında, gruplar halinde halkın evlerine gidilmeli, vaktiyle eğitimsiz bırakıldıkları için bugün kolayca kandırılan yurttaşlarımızın, bundan sonraki eylemlerimizde, halk düşmanlarının isteklerine araç olmalarını istemiyorsak, onları eğitim ve bilimin ışığına bir an önce kavuşturmalıyız. Öğretmenlerin gerçek halk dostu, temiz yurt çocukları olduğu, yani gerçeğin ta kendisi bu yurttaşlarımıza bir an önce ve iyice anlatılmalıdır. Binlerce köyde, kasabada tek halk aydını olan öğretmenin lokalde oturmakla geçirilecek tek dakikası yoktur. Dakikalar gerçekten altındır." (**TÖS Gazetesi**, Sayı 45, 1.1.1970)*

Eylemin hemen arkasından kıyım başladı. TÖS de açığa alınan öğretmenlerle dayanışma kampanyası açtı. Yapılan açıklama şöyleydi: "Boykot yüzünden açığa alınan yüzlerce TÖS'lü ve örgütsüz öğretmenlerin Ocak 1970 yılı maaşları TÖS Genel Merkezince eksiksiz olarak ve zamanında ödenmiştir. Açığa alınan öğretmenlerin görevlerine dönünceye kadar maaşları TÖS tarafından verilecektir. Bu amaçla 'TÖS Dayanışma Komitesi' kurulmuştur. Yurdun dört bir yanından 'Dayanışma Kampanyası'na yardımlar gelmektedir. Öğretmenler, öğrenci velileri, işçiler, köylüler ve çeşitli devrimci kuruluşlar katılmaktadır. TÖS Öğretmen Dayanışma Kampanyasına katılanlar yardımlarını Ziraat Bankası Ankara Yenişehir Şubesinde 25700 sayılı hesaba yatırmaktadırlar. (***TÖS Gazetesi***, Sayı 46, 15.1.1970)

Boykot sonrasında tartışılan konulardan biri, boykota katılmayanların durumuydu. TÖS yönetimi bu konuda hoşgörülü olma yanlısıydı:

"I) BOYKOTA KATILMAYANLAR NE OLACAK?

"Bazı şubelerimizden Genel Öğretmen Boykotuna katılmayan üyelerin sendikadan çıkarılarak cezalandırılması yolunda birbirini izleyen öneriler gelmektedir.

"İlk bakışta haklı bir yönü görülebilen bu öneriler karşısında Genel Yürütme Kurulumuz konuyu görüşerek bir karara bağlamıştır. Boykota katılmayan üyelerin Sendikadan çıkarılarak cezalandırılması doğru değildir.

"Eğitim tarihimizin ilk toplu eylemi olan ve öğretmenlerimiz açısından başarı ile sonuçlanan Genel Öğretmen Boykotuna katılmayan üyelerin durumu bu seferlik hoşgörü ile karşılanmalıdır. Bu arkadaşların çıkarılması bizi güçlendirmek yerine karşımızdaki güçlerin biraz daha büyümesine yol açabilir. Bu arkadaşlar zaten gereği kadar mahcup olmuş bulunuyorlar. Bizim görevimiz bunları cesaretlendirmek ve gelecekleri eylemlerimize kendilerini aramıza alabilmek olacaktır.

"Buna göre davranılması şube yöneticilerinin görevidir.

"II) BOYKOT ÖTESİ EYLEMLER:

"Genel Öğretmen Boykotu görünüşte hükümet üzerinde uyarıcı bir etki yapmamıştır. Öne sürülen öğretmen isteklerinin dikkate alındığını gösteren belirtiler yoktur. Bu yüzden bazı bölgelerde öğretmenlerimiz grup grup yeni davranışlar gösteriyorlar ve daha genel eylemler için Yürütme Kurulumuza önerilerde bulunuyorlar.

"Genel Yürütme Kurulu her türlü bilgiyi ve durumu dikkate alarak konuyu Şubat 1970 içinde toplanacak olan Genel Yönetim Kuruluna götürmek zorunluluğunu duymaktadır.

"İleride genelleşebileceği ümidi bulunsa bile parça bölük çıkışların kamuoyu önünde öğretmenin büyük gücünü sarsacağı her zaman hatırda tutulmalıdır.

*"Bu bakımdan öğretmenlerimizin ya da şubelerimizin Genel Merkezden habersiz disiplin dışı sayılabilecek davranışlardan dikkatle kaçınmalarını beklemekteyiz." (**TÖS Gazetesi**, Sayı 46, 15.1.1970. Büyük Öğretmen Boykotu ile ilgili olarak Hürrem Arman, İ.Safa Güner, Osman Nuri Koçtürk, M.Nuri Ayvalı ve diğer bazı kişilerin değerlendirmeleri için bkz. **İmece Dergisi**, Sayı 105, Ocak 1970; Feyzullah Ertuğrul'un "Öğretmen Boykotu ve Ötesi" yazısı için bkz. **Emek Dergisi**, Sayı 19, 12 Ocak 1970; Ali Bozkurt'un boykota ilişkin gözlemleri ve savunmasının tam metni için bkz. Bozkurt, A., **Anılar 2**, 2000, s.38-50.)*

TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu sonrasında kabul edilen 29.7.1970 gün ve 1318 sayılı Finansman Kanunu ile memur aylıklarında önemli bir artış sağlandı. Devlet Planlama Teşkilatı verilerine göre, 1963 yılı fiyatlarıyla net gerçek memur aylığı 1969 yılında 745 lira iken 1970 yılında 1253 lira oldu. (DPT Sosyal Planlama Başkanlığı, ***Memur, İşçi ve Emeklilerin Nominal Ücret Serileri (1963-1987),*** DPT:2119-SPB:411, Ankara, 1988, s.2, 18, 26, 28.)

Ancak TÖS, bu mücadeleci çizginin bedelini, 12 Mart 1971 Darbesi sonrasında ödedi. Bu dönemde DİSK hakkında dava açılmazken, TÖS yönetici ve üyeleri büyük eziyetler yaşadı. Ayrıca, 1971 yılı Eylül ayında Anayasa değiştirilerek, memurların sendikalaşma hakkı kaldırıldı ve sendikalaşmalarını yasaklayan özel bir hüküm getirildi.

12 Mart 1971 darbesinin ardından TÖS yöneticileri ve 3.500 dolayında TÖS üyesi gözaltına alındı ve işkence dahil kötü muameleye maruz bırakıldı.

TÖS'ün 185 yöneticisi ve üyesi hakkında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. İddianameyi, Hâkim Kd. Yzb. Baki Tuğ hazırladı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 no.lu askeri mahkemesi, 26.12.1972 tarihinde 59 sanık hakkında çeşitli hapis cezalarına hükmetti. Genel Başkan Fakir Baykurt, Genel Başkan Yardımcısı Dursun Akçam, Genel Sekreter O. K. Akol, Yürütme Kurulu üyesi Veli Kasımoğlu 8 yıl 10 ay 20 gün ağır hapis cezasına çarptırıldı. Duruşma hâkimi Zeki Eğin bu karara muhalif kaldı ve TÖS'e yöneltilen suçlamaların hiçbirinin gerçekle ilgisinin olmadığını belirtti. Sanıklar karara itiraz ettiler.

Askeri Yargıtay 19 Temmuz 1974 tarihli kararında yerel mahkeme kararını bazı sanıklar için bozdu. Yerel mahkeme yeniden karar verdi. Konu yeniden Askeri Yargıtay'a gönderildi. Askeri Yargıtay, 13 Nisan 1976 tarihinde TÖS davasının tüm sanıkların aklanmasıyla sonuçlanmasına karar verdi. (Akgöl, H., ***Türkiye Öğretmenler Sendikası 1965-1971 (Kuruluşu, Etkinlikleri, Sorunları),*** Yükseklisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Haziran 1981, s.75-76)

TÖS ve Büyük Öğretmen Boykotu, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihindeki saygın yerini günümüzde de korumaktadır.